

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

แนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต เป็นภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษามีได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลเรียนจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น การศึกษาที่ได้รับจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิตที่เป็นพื้นฐานสำหรับการแสวงหาและการพัฒนาการศึกษาในขั้นต่อไป แต่รูปแบบของการศึกษาที่บุคคลจะได้รับหรือแสวงหาในช่วงที่พ้นจากวัยเรียนมาแล้วนี้ อาจจะเป็นรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากการศึกษาที่เคยได้รับในระบบโรงเรียนซึ่งเป็นรูปแบบหรือแนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต จากรายงานการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในทศวรรษที่ 21 (สุมาลี สังข์ศรี : 2544) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) ว่าเป็นหลักการของการจัดการศึกษาและเป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในปัจจุบันการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ได้จัดในหลายรูปแบบ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพะอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จัดการศึกษาให้กับคนไทยทุกคนให้มีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆรวมทั้งชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยด้วย จากรายงานข้างต้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 1 มาตรา 8 (1) “ การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน” และสอดคล้องกับหมวดที่ 2 มาตรา 10 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตัวเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ...” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545)

ในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยมีชนเผ่าพื้นเมืองมีลักษณะเป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง นอกเหนือไปจากพวกนิกริตอ(Negrito) หรือเซมัง (Semang)และพวกซาไก (Sakai) หรือ

เงาะป่าและปัจจุบันนี้ยังคงชีวิตอยู่แบบดั้งเดิม (Primitive) นั่นคือ ชาวมอแกนที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลและตามหมู่เกาะต่าง ๆ บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกทางตอนใต้ของประเทศสหภาพมาเลเซียลงไปถึงจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง สตูล ไปจนถึงเขตประเทศมาเลเซีย

มอแกนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ใช้ชีวิตและเดินทางอยู่ตามเกาะต่างๆ ในทะเลอันดามัน มีวิถีชีวิตมีภาษาและวัฒนธรรมที่ต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ก่อนเกิดสึนามิชาวมอแกนมักจะมีวิถีชีวิตที่เร่ร่อนอยู่ตามหมู่เกาะต่าง ๆ ระหว่าง ไทย-พม่าและหลังจากเกิดสึนามิ ทางอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ได้สร้างบ้านที่ค่อนข้างถาวรให้อยู่บริเวณอ่าวบอน ตำบลพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ซึ่งขณะนี้มีอยู่จำนวนประชากรประมาณ 174 คน เป็นเพศชาย 69 คน และเพศหญิง 105 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 28 ธันวาคม 2553 จากสำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา) ช่วงก่อนเกิดสึนามิ เด็กมอแกนมีโอกาสดูเรียนหนังสือจากโรงเรียนสุรัสวดี ที่ตั้งอยู่บนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ แต่ด้วยอุบัติเหตุทางธรรมชาติคลื่นยักษ์สึนามิได้พัดถล่มโรงเรียนทำให้โรงเรียนพังเสียหายจนไม่สามารถบูรณะซ่อมแซมให้ใช้เป็นที่เรียนต่อไปได้ แต่ด้วยพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงห่วงใยเด็กและคุณภาพชีวิตของชาวมอแกนจึงมีรับสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (ปัจจุบันคือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือศกน.) จัดการศึกษาในรูปแบบที่ดำเนินงานในพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือ คือ “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง” ซึ่งมีความเหมาะสมในบริบทต่าง ๆ และไม่ยุ่งยากในการจัดตั้งหรือดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนที่อาศัยอยู่เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยในการสื่อสาร ซึ่งหลังจากนั้นสำนักงานส่งเสริมการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้รับพระราชดำริมาปฏิบัติจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยมอแกน” ขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2548 โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์จัดสร้างอาคารชั่วคราว ในปี 2550 ได้จัดสร้างเป็นอาคารถาวร ในระยะเริ่มแรกสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์มาสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นค่าอาหารกลางวัน สื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษาและค่าตอบแทนครู จำนวน 2 คน คือ นายธีรยุทธ ตาหลิและนายชนะ แก้วกูดัง (จากการให้สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอคุระบุรี เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2552) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชาวมอแกนยังไม่ได้รับการจัดการศึกษาที่จะทำให้พวกเขาสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการจัดการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเขาเท่าที่ควร รัฐควรจัดการศึกษาเพื่อให้พวกเขาสามารถที่จะใช้ชีวิตเหมือนคนไทยบนแผ่นดินใหญ่ได้อย่างมีความสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมของชาวมอแกน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาในรูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมสำหรับชาวมอแกนในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดพังงาว่าควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมสำหรับชาวมอแกนในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดพังงา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมสำหรับชาวมอแกน
2. เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ
3. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับคนด้อยโอกาส

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชาวมอแกนเฉพาะการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวมอแกน ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบเจาะจงโดยใช้เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กับชาวมอแกนในหลายลักษณะทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวมอแกนและมีส่วนในการจัดการศึกษาให้แก่ชาวมอแกนซึ่งจะเข้าใจสภาพของชาวมอแกนได้เป็นอย่างดี และกลุ่มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา ซึ่งชาวมอแกนตั้งถิ่นฐานอยู่ทำให้สะดวกในการติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ ได้แก่ ตัวแทนชาวมอแกนที่หมู่เกาะสุรินทร์ จำนวน 1 คน (เป็นผู้นำหมู่บ้านและพูดสื่อสารภาษาไทยได้) ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพังงา ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกระบุรี ครูอาสาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมอแกน นายอำเภอกระบุรี สาธารณสุขอำเภอกระบุรี นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลกระบุรี นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดพังงา สมาชิกกองค้การบริหารส่วนจังหวัดอำเภอกระบุรี นายกเทศมนตรีตำบลกระบุรี กำนันตำบลเกาะพระทองและหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ รวม 14 คน

2. ขอบเขต

2.1 ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ สังเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมของชาวมอแกนในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ประวัติ ความเป็นมา และความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพบริบทของชุมชน เช่น สภาพภูมิศาสตร์

2. สภาพทั่วไปทางด้านประชากร
3. สภาพความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
4. สภาพความเป็นอยู่ทางด้านสังคม
5. สภาพความเป็นอยู่ทางด้านศาสนา ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี
6. สภาพความเป็นอยู่ทางด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล
7. สภาพความเป็นอยู่ทางการเมืองการปกครอง
8. สภาพความเป็นอยู่ทางการศึกษา

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ จะทำการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งชาวมอแกนอาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดให้ชาวมอแกนเฉพาะการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเท่านั้น

สถานที่ศึกษา หมายถึง หมู่บ้านซึ่งชาวมอแกนอาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา

ชาวมอแกน หมายถึง ชนกลุ่มน้อยที่เป็นชนพื้นเมืองทางภาคใต้อาศัยอยู่บริเวณอ่าวบอนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับชาวมอแกนในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดพังงา” มีขั้นตอนดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับชาวมอแกนในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดพังงา”

